

ROME - VATIKAAN

Als je het Sint Pietersplein opstapt beseft je het misschien niet, maar je overschrijdt een staatsgrens. Sinds de "grote verzoening" immers van 1929, tussen het (toen fascistische) Italië (van Mussolini) en de Paus (Pius XI), ligt er in hartje Rome een onafhankelijke staat van 44 ha. groot en met ± 1.000 (bijna uitsluitend mannelijke!) bewoners. Het verdrag van Lateranen sloot op die manier de periode af, waarin de Paus (sinds de inname van Rome door de Garibaldisten in 1870) zich de "gevangene van het Vatikaan" noemde. En om die nieuwe "openheid" ook in het stadsbeeld duidelijk te maken werd toen de brede "Via della Conciliazione", de "Straat van de Verzoening", aangelegd.

En ook al heeft het een vrij ouderwetse staatsstructuur (je kan het bezwaarlijk een moderne democratie noemen!), en geraak je d'er buiten het

plein en de basiliek helemaal niet zo maar in, het is wel degelijk onafhankelijk, met een eigen staatshoofd, regering, munt, politie, post, diplomatieke vertegenwoordiging. Vatikaanstad is trouwens iets groter dan dit complex: ook de grote basilieken (de Maria Maggiore, de Sint Jan van Lateranen en de Sint Paulus buiten de Muren), enkele palazzi in de stad (zoals bijv. de Cancelleria en de Propaganda Fide), het hospitaal "Bambino Gesù" op de Janiculus en het zomerverblijf van de Paus in Castelgandolfo, zijn "extraterritoriaal gebied" voor de Italiaanse staat.

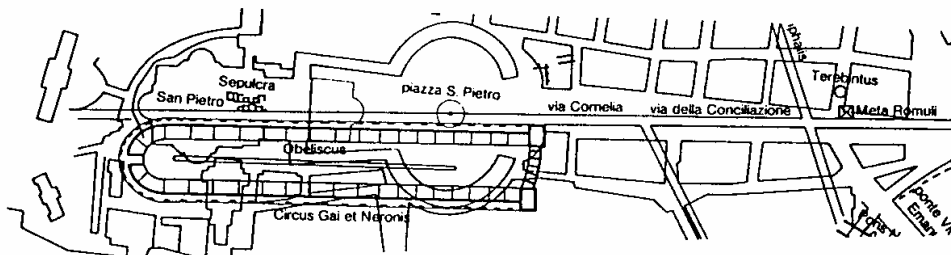
Het is goed om weten, maar als je niet onmiddellijk een afspraak hebt met de Paus of zijn administratie, maakt het eigenlijk niet veel uit. Alleen als je je post langs hier wil versturen, moet je weten dat je dan Vatikaanse zegels moet gebruiken, en dat je dat enkel hier kan!

1. Het verhaal van (het graf van) Sint Pieter.

Elk gebouw, elke kerk heeft zijn verhaal (of verhalen), dat bij het begin van (of tijdens) het bezoek verteld moet worden. Ook de Sint Pieter. Maar in dit geval is het zo complex, dat je best even op voorhand de tijd neemt om het in je op te nemen, wil je het bestaan zelf ervan begrijpen.

Bij zijn tweede bezoek aan Rome, zo luidt de overlevering, is de apostel Petrus het slachtoffer geworden van één van de eerste christenvervolgingen. Na de grote brand van Rome in 64 gaf

Nero de Christenen de schuld en liet hen, bij wijze van afschrikking, met duizenden - waaronder Petrus - terecht stellen. Vermits daarvoor - gezien de brand! - in de stad niet onmiddellijk een geschikt "theater" beschikbaar was, week hij uit naar het "circus" (eigenlijk een renbaan voor paardenspannen) dat zijn voorganger Gaius (Caligula) aan de overkant van de Tiber op de "ager Vaticanus" had laten aanleggen. Zeer waarschijnlijk was dit een privé-domein en hoorde het tot de villa van Agrippina.

Vlak naast dit circus, tegen de "Mons Vaticanus" op, lag een begraafplaats, waar Petrus na zijn marteldood een (uiterst eenvoudig) graf kreeg. De jonge christengemeenschap was dit blijkbaar nooit vergeten, en om de verering nog te beklemtonen (en tegelijkertijd het graf te beschermen tegen vernieling) liet Paus Anacletus halverwege de 2de E. een beschermende muur en een monument over het graf oprichten. Deze zgn. **Trofee van Gaius** (een priester die er in 199 voor het eerst melding van maakt) stond er nog, toen Constantijn in 315 de toestemming gaf om er een basiliek overheen te bouwen.

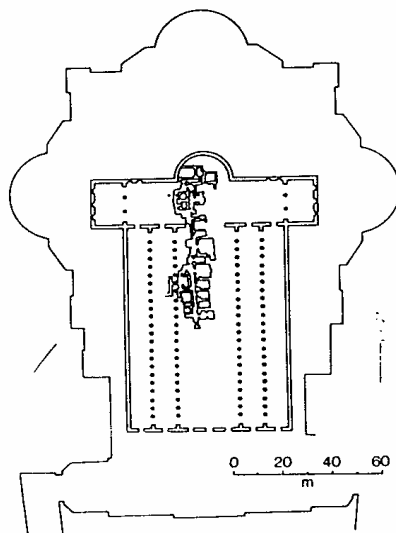
Het is goed om het verhaal nu even te onderbreken, en de "plaats" even in je op te nemen. Dit is niet zo eenvoudig: je zou alles moeten wegdenken! Maar met

wat verbeelding moet het lukken, zeker voor een generatie die met "virtual reality" groot geworden is! We reiken je daarbij een schema aan ter verduidelijking.

Als je je opstelt in de buurt van de obelisk, en je kijkt naar de basiliek (die er dus niet staat!), dan sta je aan de rand van (één van de lange zijden) van het circus van Gaius en Nero. De rechterkant van dit circus liep dus door onder de linkerzijbeuk van de basiliek (die er nu plots weer wél staat!). Aan de rand van dat circus begon (in de richting van het Noorden, voor jou: naar rechts) de helling van de Mons Vaticanus en de necropool met het graf van Petrus. Je ziet het nu niet meer zo duidelijk, maar het was een behoorlijke helling: een verschil van 11 m. tussen de 2 zijmuren van de oude basiliek.

De nivellering van het terrein (wat rechts teveel was, werd links gebruikt om op te vullen: zomaar eventjes 40.000 m grond moest "verzet" worden) is op zich al een aanwijzing dat je hier met het graf van de eerste apostel te maken hebt: daar begin je niet aan zonder dat je zeker bent van je zaak! Daarbij kwam dat op

die manier een heel kerkhof, dat in principe onschendbaar was, omgewoeld werd. En tenslotte, en voor de nuchtere Romeinen was dit misschien nog het meest overtuigend, was er de hele Oudheid door in deze zone nooit gebouwd, omdat -jawel! - de grond niet deugde, te zompig en te weinig stabiel was.

We keren terug naar ons verhaal. De Constantijnse basilica (met het altaar pal boven het graf van Petrus, ingewijd in 326 en voltooid in 349) was een indrukwekkend gebouw. Ze was vijf-beukig, had een groot atrium (voorhof) met een fontein (de "Pigna" uit het cortile van het Belvédère stond er boven op), en was in de loop van de eeuwen voortdurend verrijkt met mozaïeken, fresco's, grafmonumenten en alle mogelijke kunstwerken. Alleen: de grond deugde niet! Na goed 1.000 jaar dreigde ze in te storten!

Nicolaas V (1447-1455) wilde de zone van de absis laten herbouwen en vergroten, maar na zijn dood kwam er niets van zijn plannen. Tot Julius II (1503-13) - weer hij! - de zaken grondig aanpakte. Hij had daarbij niet enkel de "meerdere eer en glorie van God" voor ogen, maar wilde ook van de gelegenheid gebruik maken om voor zichzelf een waardig mausoleum te laten bouwen, waar het grootse grafmonument dat hij voor zichzelf plande een onderkomen in kon vinden!

Hij liet Bramante een totaal nieuw plan tekenen, de oude kerk - met uitzondering van een "noodconstructie" boven het graf van Petrus - afbreken, en de bouw van de nieuwe Sint Pieter aanvatten. Bramante hield er de bijnaam "Ruinante" aan over! Maar zowel de architect als de Paus stierven kort daarna, en dan begint de "story" van de nieuwbouw, waar we verder nog op terug komen. Hoe dan ook, in 1626 werd ze ingewijd, niet door Paulus V (zoals op de gevel staat!), maar door zijn 2° opvolger Urbanus VIII.

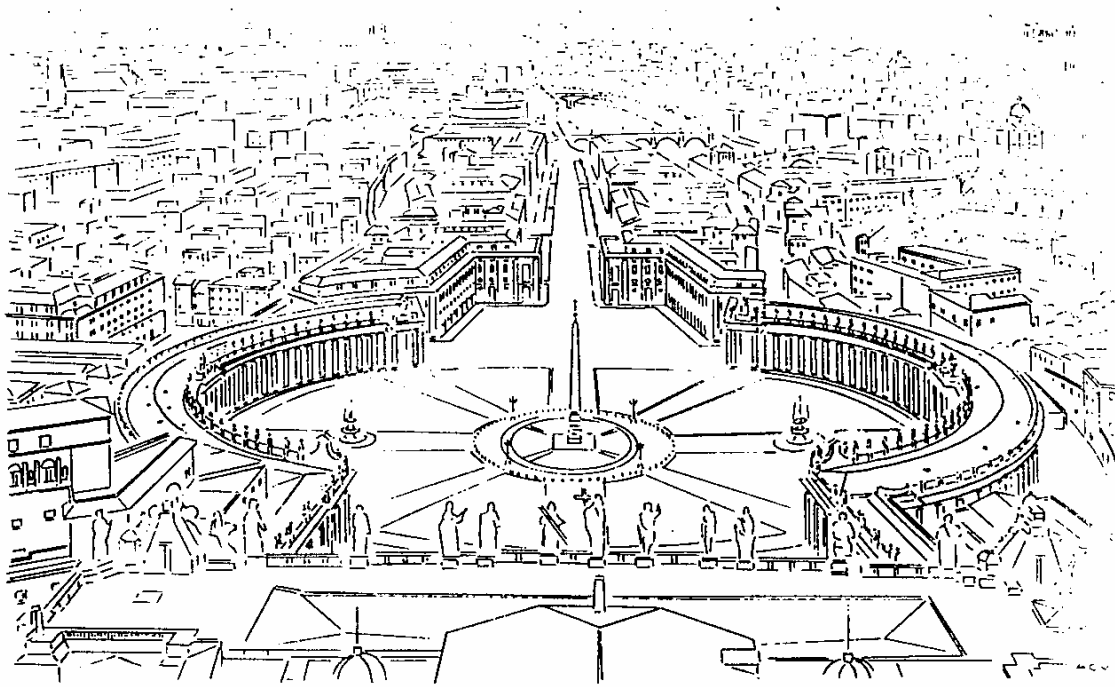
Pas in de loop van de 20ste E. heeft men het

aangedurfd om door archeologisch onderzoek het graf van Petrus op te sporen. Nochtans was er al op het einde van de 6de E. "vraag" naar, toen de keizerin van Constantinopel in 594 aan Paus Gregorius de Grote een reliek vroeg "om haar privé-kapel te verrijken". Maar de Paus antwoordde dat dat een heiligschennis zou zijn. En om zijn weigering nog meer kracht bij te zetten, vertelde hij haar in detail over de vreselijke ongelukken, die al wie te dicht de graven van Heilige Martelaren had durven te benaderen, waren overkomen!

Is dit al die tijd in de geesten van Pausen en gelovigen blijven doorleven, of heeft ook de (menselijke zeer begrijpelijke) vrees meegespeeld dat zou kunnen blijken dat Petrus daar misschien niet begraven lag? Want laten we wel wezen: de uiteindelijke verantwoording van het "primaatschap" van de bisschop van Rome ligt in de overtuiging dat hij de opvolger (en de bewaker van het graf van) Petrus is!

Wat er ook van zij, in 1939 had Paus Pius XII de moed om tot een systematisch archeologisch onderzoek van de hele zone van het graf van Petrus te besluiten. Op kerstavond 1950 kondigde de Paus in zijn (toen nog) radioboedschap *Urbi et Orbi* aan dat "het graf van Petrus was teruggevonden". Maar het wetenschappelijk onweerlegbare bewijs is niet geleverd, en nog steeds is het laatste woord hierover niet gezegd. Wat wel vaststaat is dat het best mogelijk is dat "het graf van Petrus is teruggevonden". Het is m.a.w. een geloofskwestie geworden, en wat dat betreft had de Paus gelijk!

2. Het Sint Pietersplein.

Je staat hier op één van de meest imposante pleinen ter wereld, voor velen zonder meer het meest indrukwekkende. Het is inderdaad niet niks, deze enorme ellips van 240 m. breed en 196 m. lang, waar plaats is voor 400.000 man! En om nog wat indruk te maken met cijfers: de drie-beukige colonnade bevat 88 pilasters en 284 zuilen (in de "middenbeuk" ervan kan een "Fiat" moeiteloos rijden - maar dat maakt misschien geen indruk ...), en op de kroonlijst staan 140 beelden. De ellips is met een trapeziumvormig (om het perspectief te corrigeren) voorplein met de basiliek verbonden.

De prestatie van Bernini (1656-67) is niet gering! Niet enkel het concept van het plein was nooit getoond, ook de uitvoering is perfect. Als je op de brandpunten van de ellips gaat staan, die met een steen in de bevoering zijn aangegeven, zie je aan die kant geen drie, maar slechts één zuil: ze staan perfect in het gelid! Daarbij heeft hij ervoor gezorgd dat de obelisk precies in het midden van die ellips kwam te staan. Want die obelisk stond daar al sinds 1586, al had het heel wat voeten in de aarde gehad om hem

zover te krijgen. Heel de Oudheid en Middeleeuwen

door was hij blijven staan waar Caligula deze "versteende zonnestraal" uit Heliopolis (in Egypte) had laten plaatsen: op de "spina" (de lange scheidingsmuur in het circus) van het bewuste circus. Toen Sixtus V aan Domenico Fontana de opdracht gegeven had om deze kolos van 326 ton een goede 100 m. te verplaatsen, had hij hiervoor 900 man en 140 paarden nodig.

Ook de fontein rechts stond er al: zij was daar door Maderno in 1613 geplaatst. De linkerfontein is van de hand van C. Fontana en dateert van 1677. Het water komt via een aquaduct van het Bracciano-meer (43 km. ver!).

Hoe indrukwekkend het plein nu ook overkomt, sinds de aanleg van de Via della Conciliazione is het al van ver "aangekondigd". Vóór 1929 moet de aanblik nog meer indruk hebben gemaakt, toen de pelgrims na de smalle, kronkelende straatjes van de "borgo" (de middeleeuwse buurt die plaats heeft moeten maken voor de genoemde Via) plots voor deze enorme open ruimte kwamen te staan!

Toen al waren dit, misschien nog meer dan nu, de "liefdevolle" (voor sommigen de "versmachtende" ...) armen van de kerk!

3. De Sint Pietersbasiliek.

Het wordt stilaan tijd om onze aandacht te richten op waar het eigenlijk om gaat: de Basiliek. Vanop je stek bij de obelisk zie je het resultaat van de "story" waar we het hoger over hadden, en die we nu even moeten verduidelijken.

Rome - Vaticaan

Het plan van Bramante was radikaal nieuw: geen "basilica" meer, maar een "moderne" kerk: een grondplan in de vorm van een Grieks kruis (alle armen even lang), dat bekroond werd door een koepel. Of, zoals hij het zelf uitdrukte, "het Pantheon

boven op de basilica van Constantijn"! Dat Pantheon, als universeel prototype van de centraalbouw, was een ware obsessie voor de renaissance-architecten! Maar toen hij stierf (in 1514) was nog niet veel meer dan de aanzet voor de constructie gegeven. En dan begon een lange lijdensweg van architecten, die telkens weer het plan veranderden: Rafaël, G. Sangallo, Peruzzi, A. Sangallo. Tot uiteindelijk Michelangelo in 1546 het roer in handen nam en, met enkele wijzigingen, terugkeerde naar het plan van Bramante. Toen hij in 1564 stierf was de hele onderbouw van de koepel, tot aan de tamboer, klaar. G. della Porta en D. Fontana hebben tegen 1590 de koepel zelf en de lantaarn, overeenkomstig de plannen van Michelangelo, afgewerkt.

Zoals bij de Dom in Firenze is ook dit een dubbele koepel: één aan de buitenkant, die langs 16 steunribben naar omhoog stijgt en "verlucht" wordt door 3 rijen "ogen", en een ronde binnenkoepel, die aan de buitenste" is opgehangen". Zijn sierlijkheid is goeddeels het gevolg van de levendige tamboer, die hem met zijn 16 sterk geaccentueerde ramen en zijn dubbele "gebroken" kroonlijst a.h.w. doet "zweven". Deze koepel, voor velen de meest grandioze bouwprestatie ooit, moest de bekroning zijn van een tempel, die geïsoleerd midden op een plein zou hebben moeten staan.

Maar ondertussen was door de Contra-Reformatie het ideaal van de centraalbouw helemaal naar de achtergrond verbannen, en moest de kerk van Rome weer veel volk kunnen verzamelen, ook letterlijk. Paus Paulus V (1605-21) gaf dan ook aan C. Maderno de opdracht de Oostelijke vleugel te verlengen tot een Latijns kruis, en het geheel af te sluiten met een monumentale gevel. Bovenop de "attiek" van deze gevel staan 13 kolossale beelden: de Verlosser, Sint-Jan-de-Doper en de Apostelen, behalve Petrus: samen met Sint Paulus houdt hij beneden "de wacht". Het resultaat is dat, hoe dicht je de kerk nadert, hoe minder je de koepel ziet, waar het in de oorspronkelijke projecten toch eigenlijk om te doen was. Meer nog, om hem in al zijn glorie te kunnen bewonderen moet je het dak beklimmen, of ergens links of rechts van de basiliek een plek gaan opzoeken, waar je hem helemaal kan zien (bijv. bij het cafeteria van de Vatikaanse musea).

Al bij het betreden van de **porticus** (voorhal) zullen je de enorme afmetingen van dit gebouw opvallen. Wen er even aan, gebruik de mensen die er lopen (er zijn er toch genoeg!) als "maatstaf" en je zal gedurende heel je bezoek deze "harmonie van het kolossale" als normaal ervaren! Verwacht verder geen gedetailleerde beschrijving: er staat werkelijk té veel. En wapen

je tegen bedenkingen als "wat heeft dat allemaal gekost"? Het antwoord is eenvoudig: aan de kerk, de Reformatie. Decennia lang hebben, op vraag van de Pausen, "aflatenhandelaars" heel Europa afgeweild op zoek naar fondsen. En als Luther niet op zijn manier het misprijzen van de 16e-eeuwse "Jan Modaal" (en anderen!) daarover geventileerd had in wat wij nu de "Reformatie" noemen, dan had een ander het wel gedaan. Maar anderzijds staan al die kunstschaten en dat marmer er nu eenmaal:

verkopen heeft geen zin, en lost zeker niets op: geniet er dus van!

De ruitersstandbeelden links en rechts eren 2 heersers die een zeer bijzondere betekenis hadden voor de Sint Pieter: links Karel de Grote, rechts (achter de deur naar de "Scala Regia" **Keizer Constantijn**. Vooral dit laatste beeld (Bernini, 1670) valt op door zijn grote levendigheid (paard en ruiter zijn geschrokken door het visioen van het overwinnende kruis) en door de imitatie in stuc van de gordijndrapering op de achtergrond.

Zoals in de andere Pauselijke basilieken zijn er ook hier **5 deuren**. De rechter zal gesloten zijn: deze "Porta Santa" wordt maar alle 25 jaar geopend (de laatste keer in het jaar 2.000) ter gelegenheid van het "Heilig Jaar", door Paus Bonifatius VIII in 1300 ingesteld. Ook de middendeur zal voor jou niet opengaan: zij wordt slechts voor gekroonde hoofden geopend! Je kan ze dus goed bekijken! Ze stamt nog uit de oude basilica en was door Paus Eugenius IV (1431-47) besteld bij de Florentijnse bronsgieter Filarete. Ze is rijk versierd met scènes uit het pontificaat van Eugenius IV, de marteldood van Petrus (gekruisigd) en Paulus (onthoofd), en, vooral, verwijzingen naar het antieke Rome. Laten we, wat de gesloten deuren betreft, tenslotte hopen dat ook de uiterst linkse niet voor je opengaat: het is nog steeds de deur van de Dood! Deze moderne deur is door G. Manzù gemaakt in opdracht van Johannes XXIII (1958-63). De 2^e deur van links is nog jonger: L. Minguzzi heeft deze "Deur van het Goede en het Kwade" onder het pontificaat van Paulus VI (1963-78) gegoten.

We willen je tenslotte nog opmerkzaam maken op een mozaïek uit het voorportaal van de oude basiliek (tegenover de centrale toegangsdeur), de zgn. **Navicella**, naar een model van Giotto gemaakt ter gelegenheid van het eerste Heilig Jaar in 1300.

Het **interieur** van deze kerk is de meest indrukwekkende uiting van de triomfalistische visie op de Kerk van Rome. Het duurt even vóór de echte afmetingen tot je doordringen: kijk even naar de "engeltjes" van de wijwatervaten (ze zijn manshoog!), en het baldakijn boven het Pausaltaar is met zijn 29 m. zo hoog als het hele Palazzo Farnese! We zegden het hoger al: de "harmonie van het kolossale" werkt! Toch even de taal van de cijfers: ze is meer dan 2 ha groot (meer dan 3 maal de Notre Dame van Parijs!), 186 m. lang (binnenkant gemeten; met de porticus erbij is ze 211 m.), en in het dwarsschip 137 m. breed. De middenbeuk is 44 m. hoog. De koepel heeft een diameter van 42 m. (1,40 m. minder dan het pantheon) en 136 m. hoog. En er kunnen moeiteloos 60.000 mensen in. En als je d'er nog aan zou twifelen: in de centrale as van de kerk zijn in de vloer de afmetingen aangebracht van de andere "grote" kerken, telkens gemeten vanaf de absis.

Van de 450 beelden, 500 zuilen en 50 altaren zullen we er maar enkele, bij wijze van voorbeeld, aanstippen. We zullen daarbij niet enkel kunsthistorische criteria hanteren: we zitten tenslotte in het meest eerbiedwaardige gebedshuis van de Katholieke Kerk!

Op de grote porfieren schijf in de vloer (vlak voor de centrale deur - in de oude basiliek voor het altaar)

knielde Karel de Grote toen hij op Kerstavond van het jaar 800 tot Keizer gekroond werd. We beginnen achteraan rechts, in de eerste zijkapel, waar de beroemde **Piëta van Michelangelo** (achter glas, om vandalen af te schrikken!) staat opgesteld. Hij was nog geen 25, toen hij in 1499

dit werk voor een Franse kardinaal maakte. Maar zijn vakmanschap is verbluffend, en van de grote gedrevenheid en ook somberheid van zijn latere werk is hier nog geen spoor. Zowel Maria als Jezus zijn van een tijdloze schoonheid en lijken niet echt te treuren of een gewelddadige dood gestorven te zijn. Ze verpersoonlijken in hun sereniteit a.h.w. het Verrijzenis-geloof.

Je staat nu in de **rechterzijbeuk** en ziet, als je naar voor kijkt, tegen alle pilaren grafmonumenten staan (het zijn geen graven: die vind je beneden, in de zgn. "grotten"). Dat is zo de hele kerk rond. We gaan ons even concentreren op de eerste passage, en de daarop volgende kapel. Tegen de eerste zuil links staat het grafmonument van Christina van Zweden (1626-89), één van de 5 vrouwen die hier een monument hebben. Zij was dan ook niet de eerste de beste: deze Zweedse

koningsdochter had het protestantisme afgezworen, en was dus met open armen in Rome ontvangen! C. Fontana heeft dit monument opgebouwd rond een portret-medaille (dat ze zelf ontworpen had), en aangevuld met symbolen van haar koninklijke stand en van de dood. Het bas-reliëf op de sarcofaag laat zien hoe zij het protestantisme afzweert.

In de volgende zijkapel (in de 2de arcade) bevat de urne onder het altaar de relieken van Paus Innocentius XI (1676-89), die Paus was toen de genoemde prinses stierf. In dezelfde kapel is er rechts een monument voor Pius XI (1922-39) en links een voor Pius XII (1939-58). Bijna 3 eeuwen kerkgeschiedenis schijnbaar achteloos bij mekaar! Boven het altaar: de "Marteldood van de H. Sebastiaan", naar Domenichino. Je moet al goed kijken om te zien dat dit geen schilderij is, maar een copie in mozaïek! Dat is in heel de Sint Pieter zo!

Voor je terug de middenbeuk ingaat moet je toch nog even de zijbeuk inkijken. De tweede volgende doorgang tussen de pilaren (de 3de van achteraan) is de plek tot waar de centraalbouw van Michelangelo kwam, en waar de later toegevoegde 3 arcaden moesten aansluiten. Vermits die muur zijn deel van het gewicht van de koepel moest dragen, kon de doorgang niet even breed zijn. Door er enkele zuilen te plaatsen en diezelfde zuilen tegen de pijler achterin te herhalen heeft Bernini een "diepte-gezicht" gecreëerd, waardoor het niet opvalt. De aansluiting boven is "verdoezeld" door een blazoen met enkele engelen.

Tegen de **middenbeuk-kant** van de pilaren zijn in nissen de grote ordestichters geplaatst. Tegen de laatste pijler rechts staat het bijzonder vereerde bronzen beeld van **Sint Pieter**: al eeuwenlang kussen de pelgrims devoot zijn voeten. Het beeld dateert waarschijnlijk uit de 13de E. (A. di Cambio), ook al vertelt de legende dat het in de 5de E. zou gegoten zijn uit het brons van het beeld van Jupiter uit zijn

tempel op het Capitool. Niet echt relevant, maar toch een mooi voorbeeld van wat er aan details kan aangewezen worden in een kerk als deze, is het medaillon van Pius IX boven het standbeeld. Het geeft aan dat deze Paus in 1871 de eerste was om, na Petrus, langer dan 25 jaar Paus te zijn!

Ondertussen zijn we bij de **koepel** aanbeland. Meer nog dan als een technische hoogstand, moet je hem esthetisch, en, als je daar de geschikte ingesteldheid voor hebt, religieus op je laten inwerken. Door de lichtinval door de grote raamopeningen in de tamboer lijkt hij te zweven, en je zou de eerste niet zijn die achteraf vertelt de indruk te hebben gehad dat de koepel lichtjes draaide! De "Harmonie van het kolossale"! De "pen" van de evangelist Marcus, in één van de "tondi" van de "pinakels" (de overgangsvlakken tussen koepel en pijlers) is 1,5 m. lang, en de letters van de rondlopende tekst "Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam et tibi dabo claves regni caelorum" zijn manshoog!

Hij lijkt dan wel verderlicht, maar is het niet: de 4 centrale pijlers hebben elk een omtrek van 71 m.: er zijn kerken die kleiner zijn dan dat! Bernini heeft ze in de 17de E. "aangekleed" door er beelden (5 m. hoog!) tegen te plaatsen, die de belangrijkste relikwieën van de kerk vertegenwoordigen (op hoogdagen konden die dan op de bovenstaande balkons getoond worden). Het zijn met name de lans (waarmee Longinus de zijde van Christus doorstak), een stuk van het kruis en de nagels van de kruisiging (door de H. Helena, moeder van Constantijn, meegebracht), het doek van Veronica (waarmee zij Jezus' gelaat droogde), en het hoofd van Andreas (de broer van Petrus; ondertussen door Paulus VI teruggegeven aan de Orthodoxe Kerk).

In opdracht van Paus Urbanus VIII (1623-44) heeft diezelfde Bernini het grandioze **baldakijn** boven het altaar gegoten (naar men zegt met het brons van het Pantheon). Met zijn 29 m. past het perfect onder de koepel, het belemmert het zicht op de absis met de "stoel van Petrus" niet, en herinnert (op kolossale schaal) met zijn gedraaide zuilen aan het ciborium uit de oude Sint Pieter. Het Pausaltaar, een blok marmer vanop het Forum van Nerva, staat boven het graf van Petrus. De **confessio**, ervoor, is de eigenlijke bidplaats bij dat graf: de 99 lampen branden met olie uit het hof van Olijven.

Helemaal achteraan in de absis heeft Bernini (+ 1660) een scenisch hoogtepunt geplaatst. De zgn. **stoel van Petrus** (in feite een troon van Karel de Kale – 9de E. - met ivoorinleg) is in een bronzen (en goeddeels verguld) monument ingepast. 4 Kerkleraren (de HH. Ambrosius en

Augustinus - de Latijnse kerk - vooraan, de HH. Athanasius en Jan Chrysostomus - de Griekse kerk - achteraan) ondersteunen hem. 2 engelen staan naast de troon en 2 "putti/engeltjes" tonen de tiara (de Pauselijke kroon) en de sleutels. Het geheel wordt bekroond door een glasraam (eigenlijk een "albast-raam") met het symbool van de H. Geest (de duif) in een stralende "gloria" van verguld stucwerk vol

engelen en "putti/engeltjes" in wolken.

De symboliek is duidelijk: als de Paus spreekt, is dat met het gezag van de H. Geest, ondersteund door de (gehele!) Kerk, en in de rechtmatige uitoefening van zijn macht!

Nog 3 grafmonumenten, in omgekeerde historische volgorde, om af te sluiten.

Het monument voor **Urbanus VIII** (Barberini - de bijtjes van zijn wapen kom je zowat overal in deze kerk en in Rome tegen - 1623-44) van Bernini ($\pm$ 1645), rechts van de stoel, zit vol barokke beweging, en zal het prototype worden voor talrijke latere grafmonumenten. Tussen de voluten van een rijkversierde sarcofaag hurkt de Dood, die de naam van de overledene neerschrijft. De marmergroepen aan de kanten stellen de Liefdadigheid en de Gerechtigheid voor, en de (bronzen) Paus troont als een Keizer. En de bijtjes: die zijn zowat overal! De pyramidale structuur heeft Benini ontleend aan het volgende monument.

Links van de stoel zie je het monument voor **Paulus III** (Farnese, 1534-49) van della Porta ($\pm$ 1570). Dit maniëristische werk (vergelijk bijv. beide Pausen naar houding en kledij) staat sterk onder de invloed van Michelangelo, de leermeester van della Porta. Voor de Gerechtigheid, links, zou Giulia Farnese, de zus van de Paus, model hebben gestaan (zij was oorspronkelijk naakt: Bernini heeft haar later een kleedje moeten aanpassen!), en de Voorzichtigheid, rechts, zou de gelaatstreken van zijn moeder hebben.

Voor het 3° moet je (als je de moed nog hebt) terug richting ingang: in de linker zijbeuk zie je tegen de voorlaatste pilaar (tegenover het monument voor de H. Pius X) het monument voor **Innocentius VIII** (Cybo, 1484-92) van de Florentijn A. del Pollaiuolo (1498), het enige monument dat uit de oude basiliek in de nieuwe geplaatst is, het eerste ook waar de Paus zittend op een troon wordt voorgesteld. Hij wordt ook liggend afgebeeld, in een eeuwige slaap. Bij de

reconstructie in 1619 werden ze verwisseld. Toch hoort het liggende boven: uiteindelijk wint de dood! De renaissancistische zin voor maat en symmetrie blijkt goed uit bijv. de reliëfs van de 4 kardinale deugden. Nog één detail: op het opschrift moet je "vixit" vervangen door "regnavit": latinisten weten wel waarom!

Via een trap bij één van de 4 pijlers van de koepel kan naar de zgn. **Grotten** van de Sint Pieter, het (3 meter lager gelegen) niveau van de oude basiliek, waar je naast de graven van heelwat Pausen (o.a. die van de laatste eeuw) tal van resten uit de oude basilica verzameld ziet. In de zgn. "Kapel van Sint Pieter" kan je bidden bij het altaar dat het dichtst bij het graf van de apostel staat.

Als je langs deze "Grotten" naar buiten gaat, moet je naar links, waar je kan gaan aanschuiven om de koepel te beklimmen. Via een lift of, waarom niet?, een trap kom je eerst op het dak van de basiliek. Je komt dan uit in een hoek, vanwaar je een prachtig zicht hebt op de Sixtijnse kapel. Maar het is de koepel die je aandacht vraagt: van hier is hij nog 92 m. hoog! Een reeks trappen

en een wat hellende gang leiden je dan naar een korte strook binnen in koepel: onder de ramen van de tamboer kan je de mozaïeken even van dichtbij bewonderen en een blik werpen op het dak van het Baldakijn.

En dan begin je , tussen de binnen- en de buitenkoepel, aan de eigenlijke klim naar "de top". Voor wie al van beneden de trap heeft genomen betekent dat, dat hij 537 trappen hoog zit.

Maar, zoals steeds!, loont de inspanning de moeite. Rome ligt aan je voeten, van de onmiddellijke omgeving (de tuinen en paleizen van het Vaticaan) tot de Albanese en Sabijnse heuvels op de achtergrond, en, als het weer meezit, zie je zelfs de zee!